

DOI: <http://doi.org/10.32750/2025-0474>

УДК 332.14:330.34(477)

JEL Classification: R11, H77, O18

Прушківська Емілія Василівна

доктор економічних наук, професор

професор кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-4227-8305

e-mail: em.prushkovskaya@gmail.com

Лось Віта Олексіївна

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри міжнародної економіки

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0002-7932-5232

e-mail: v.los@kubg.edu.ua

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Анотація. Дослідження присвячено теоретико-методологічному аналізу інституціональних чинників формування інвестиційного потенціалу територіальних громад у контексті децентралізації економічної влади. Обґрунтовано, що інвестиційний потенціал територій є складною багатовимірною категорією, яка формується під впливом не лише ресурсних і фінансових детермінант, а й якості інституціонального середовища, у межах якого відбувається мобілізація та використання інвестиційних ресурсів. З'ясовано роль інституціональних чинників у формуванні інвестиційного потенціалу територіальних громад і визначено підходи до його аналізу в умовах децентралізації влади з урахуванням зарубіжного досвіду та українських реалій. Методологічною основою дослідження слугує інституціональний підхід у поєднанні з ресурсним і системним підходами, що дозволило розкрити еволюцію наукових уявлень про інвестиційний потенціал територій та обґрунтувати доцільність переходу від суто ресурсного трактування до інституціональної парадигми аналізу. У роботі використано методи теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, структурно-логічного моделювання та аналізу зарубіжних практик децентралізації, що дало змогу систематизувати формальні та неформальні інститути, які визначають інвестиційну спроможність територіальних громад. Встановлено, що ефективність формування інвестиційного потенціалу громад у країнах із розвиненими моделями місцевого самоврядування забезпечується поєднанням фінансової автономії, стратегічного планування, інституціональної узгодженості управлінських рішень і розвитку соціального капіталу. Узагальнення досвіду європейських країн та інших держав свідчить, що цифровізація місцевого самоврядування, міжмуніципальне співробітництво та партнерство між владою, бізнесом і громадянським суспільством виступають каталізаторами інституціональних змін і сприяють зниженню транзакційних витрат у інвестиційній діяльності. Доведено, що в Україні реформа децентралізації влади створила інституційні передумови для посилення ролі територіальних громад у формуванні інвестиційного потенціалу, однак результати її реалізації є нерівномірними через відмінності в інституціональній спроможності громад. Особливу увагу приділено впливу воєнного стану, який актуалізував значення інституціональної стійкості та адаптивності місцевого самоврядування. Узагальнено, що в умовах повоєнної відбудови саме якість інституціонального середовища на місцевому рівні визначатиме здатність територіальних громад інтегруватися у національні та міжнародні інвестиційні процеси. Отримані результати формують теоретико-методологічне підґрунтя для подальших досліджень інституціональних механізмів розвитку територіальних громад в Україні.

Ключові слова: децентралізації економічної влади; інвестиційний потенціал; інновації; інституціональне середовище; розвиток; регіональна економіка; територіальна громада; цифровізація.

ВСТУП

Процеси децентралізації влади в Україні зумовили глибинну трансформацію системи регіонального розвитку, у межах якої територіальні громади поступово перетворюються з об'єктів державної політики на активних суб'єктів соціально-економічного розвитку. Передача фінансових ресурсів, управлінських повноважень та відповідальності на місцевий рівень актуалізувала питання формування власної економічної бази громад, ключовим елементом якої є інвестиційний потенціал. В умовах обмеженості бюджетних ресурсів, посилення конкуренції між територіями та необхідності забезпечення сталого розвитку саме інвестиційна спроможність територіальних громад набуває стратегічного значення.

Водночас практика реалізації реформи децентралізації виявила, що формальне розширення фінансово-економічних можливостей громад не завжди трансформується у зростання інвестиційної активності на локальному рівні. Це свідчить про наявність інституціональних диспропорцій, зумовлених якістю нормативно-правового регулювання, ефективністю місцевого самоврядування, рівнем управлінської компетентності, прозорістю прийняття рішень, а також станом неформальних інститутів (довіри, партнерства, співпраці, інноваційної культури, тощо). За таких умов дослідження інвестиційного потенціалу територіальних громад потребує виходу за межі суто ресурсного підходу та звернення до інституціональної парадигми аналізу.

Інституціональне середовище формування інвестиційного потенціалу територіальних громад в умовах децентралізації економічної влади постає як складна багаторівнева система взаємодії формальних і неформальних інститутів, що визначають можливості залучення, акумулювання та ефективного використання інвестиційних ресурсів. Саме інституціональні чинники значною мірою зумовлюють інвестиційну привабливість громад, їх здатність генерувати довгострокові конкурентні переваги, стимулювати інноваційну діяльність та забезпечувати узгодженість економічного зростання із цілями сталого розвитку.

Актуальність даного дослідження посилюється сучасними викликами регіонального розвитку України, пов'язаними з воєнним станом та потребою повоєнного відновлення, модернізації економіки та інтеграції у європейський простір. У цих умовах територіальні громади виступають ключовою ланкою реалізації інвестиційних стратегій, а якість інституціонального середовища на місцевому рівні стає визначальним фактором ефективності децентралізаційних процесів загалом.

Постановка проблеми. Незважаючи на суттєве розширення фінансових і управлінських повноважень територіальних громад у результаті децентралізації влади в Україні, їх інвестиційний потенціал залишається реалізованим нерівномірно та фрагментарно. У багатьох громадах наявність ресурсної бази не супроводжується зростанням інвестиційної активності, що свідчить про системні інституціональні обмеження на місцевому рівні.

Проблема полягає у невідповідності між формально створеними умовами децентралізації та реальною інституціональною спроможністю територіальних громад забезпечувати привабливе, прозоре й передбачуване інвестиційне середовище. Недостатня узгодженість нормативно-правових механізмів, слабкість інститутів місцевого самоврядування, дефіцит стратегічного планування та низький рівень довіри між суб'єктами інвестиційного процесу істотно знижують ефективність використання переданих повноважень. У цьому контексті науково-практичним завданням є ідентифікація ключових інституціональних чинників, що визначають формування інвестиційного потенціалу територіальних громад, а також обґрунтування напрямів удосконалення інституціонального середовища місцевого розвитку з метою забезпечення сталого соціально-економічного зростання в умовах децентралізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування інвестиційного потенціалу територій у контексті децентралізації влади широко представлена у працях

зарубіжних і українських вчених. У зарубіжній науковій літературі значну увагу приділено інституціональним детермінантам регіонального та місцевого розвитку. Зокрема, Д. Норт [1] розглядає інститути як систему формальних і неформальних правил, що визначають економічну поведінку суб'єктів і рівень трансакційних витрат, безпосередньо впливаючи на інвестиційні рішення. Концепція інклюзивних та екстрактивних інститутів, розроблена Д. Аджемоглу та Дж. Робінсоном [2], обґрунтовує ключову роль інституціонального середовища у здатності територій трансформувати ресурси та інновації у довгостроковий економічний розвиток. У працях П. Кругмана [3, с. 483–499] акцент зроблено на просторових чинниках інвестиційної активності, агломераційних ефектах та ролі територіальної концентрації економічної діяльності в умовах децентралізованого управління. Р. Каманьї [4, с. 1383–1402] у межах концепції територіального капіталу підкреслює значення інституціональних і соціальних активів як складової інвестиційного потенціалу регіонів і громад.

Наукові дослідження українських вчених зосереджуються на питаннях інвестиційної діяльності та інституціональних аспектів розвитку територіальних громад. Зокрема, Р. Кудрик і О. Побурко [5] розглядають теоретичні засади формування інвестиційного потенціалу територіальних громад, зосереджуючи увагу на структурних компонентах та факторах, що впливають на інвестиційну привабливість громад: стратегічному плануванні, міжнародному партнерстві та підтримці донорських програм. У своїх дослідженнях Д. Шеленко, О. Шпикуляк, А. Бойчук [6] та Е. Прушківська й І. Лазнева [7] аналізують стратегічні пріоритети управління інвестиційним потенціалом територіальних громад на засадах активізації підприємництва, підкреслюючи взаємозалежність інвестиційних ресурсів не лише від фінансових, а й від інституційних чинників та середовища підприємницької діяльності в громадах. Науковці М. Безпарточний, О. Безпарточна та Д. Ломоносов [8] розглядають організаційні та інституційні основи залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні, ідентифікуючи ключові перешкоди та ризики інвестиційної діяльності та підкреслюючи необхідність удосконалення нормативно-законодавчої бази, інфраструктурних складових і ефективності місцевого самоврядування. І. Новаковська, Н. Іщенко, Є Ковальчук, Л. Скрипник [9] у дослідженні інвестиційної діяльності територіальних громад в контексті сучасних земельних відносин розкривають взаємозв'язок земельних ресурсів і інвестиційної активності, що є важливим елементом місцевої інвестиційної політики.

Загалом, вітчизняні науковці фокусують увагу не лише на економічних механізмах інвестиційного розвитку громад, а й на інституціональних, управлінських та нормативно-правових аспектах, які формують їх інвестиційний потенціал. Незважаючи на вагомий внесок у розуміння цих процесів, частина проблемних аспектів залишається недостатньо вивченою. Зокрема, залишаються недостатньо вивченими інституційні чинники, які визначають розвиток інвестиційних процесів у територіальних громадах в умовах децентралізації та повоєнної відбудови, що й обґрунтовує тематику цієї статті.

Мета статті. З'ясування ролі інституціональних чинників у формуванні інвестиційного потенціалу територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні та визначення ключових напрямів удосконалення інституціонального середовища місцевого розвитку.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Формування інвестиційного потенціалу територіальних громад в умовах децентралізації економічної влади потребує комплексного аналізу. У науковій літературі інвестиційний потенціал досліджується на різних рівнях економічної системи: країни, регіону, підприємства та території. Згідно мети нашого дослідження ми зосереджуємо увагу на інвестиційному потенціалі територіальних громад як базової ланки регіональної економіки в умовах децентралізації влади. Аналізуючи праці зарубіжних та українських вчених

інвестиційний потенціал територій трактується через декілька взаємодоповнюючих підходів, серед яких ключовими є ресурсний, системний та інституціональний. Кожен із них акцентує увагу на різних детермінантах інвестиційної активності та відображає певний етап еволюції економічної думки щодо просторового розвитку й формування інвестиційних процесів у регіональній економіці.

Ресурсний підхід ґрунтується на припущенні, що інвестиційний потенціал територіальної громади визначається насамперед обсягом і якістю наявних ресурсів: фінансових, людських, природних та інфраструктурних. У цьому контексті інвестиційна привабливість розглядається як функція ресурсної забезпеченості та факторних переваг території. У сучасній регіональній економіці та економічній географії цей підхід отримав розвиток у працях М. Портера [10], який пов'язував конкурентоспроможність територій із конфігурацією факторів виробництва, спеціалізацією та продуктивністю їх використання. Водночас численні емпіричні дослідження доводять, що наявність ресурсів сама по собі не гарантує високої інвестиційної активності, якщо відсутній ефективний механізм їх мобілізації та управління. У праці Р. Капелло регіональна економіка інтерпретується крізь призму ресурсного підходу [11], відповідно до якого інвестиційний потенціал визначається обсягом, структурою та якістю наявних матеріальних і нематеріальних ресурсів, акумульованих у межах певної території. Авторка обґрунтовує, що вирішальне значення для інвестиційної спроможності мають не лише фінансові ресурси, а й людський капітал, знання, інноваційні активи та специфічні просторові переваги території. Така інтерпретація дозволяє розглядати інвестиційний потенціал як результат ефективної мобілізації та поєднання ресурсів, що формують основу довгострокової конкурентоспроможності регіонів.

У межах системного підходу інвестиційний потенціал інтерпретується як результат взаємодії ресурсів, інфраструктури, інновацій, людського капіталу та управлінських процесів у межах цілісної територіальної системи. За такого трактування інвестиційна привабливість визначається не впливом окремих чинників, а ефектом їх поєднання, взаємного підсилення та просторової організації. Особливу роль відіграють агломераційні ефекти, мережеві зв'язки та інституційна узгодженість елементів територіальної системи, що формують синергетичний вплив на інвестиційні рішення. Теоретичним підґрунтям системного підходу є концепція нової економічної географії П. Кругмана [3], який виявив, що концентрація економічної активності, агломераційні ефекти та транспортні витрати істотно впливають на розміщення інвестицій. Подальший розвиток цього підходу пов'язаний із концепцією територіального капіталу Р. Каманьї та Р. Капелло [4], де інвестиційний потенціал територій трактується як сукупність матеріальних і нематеріальних активів, здатних забезпечити довгостроковий розвиток у межах регіональної економіки.

Інституціональний підхід, який обрано, як методологічну основу дослідження, зосереджується на ролі формальних і неформальних інститутів у формуванні інвестиційного потенціалу територіальних громад. Для України цей підхід є особливо актуальним в контексті реалізації реформи децентралізації, яка передбачає перерозподіл фінансових ресурсів, управлінських повноважень і відповідальності на рівень територіальних громад. З позицій інституціональної економіки [1] ключовим чинником економічного розвитку є не лише ресурсна база, а й якість «правил гри», механізмів їх дотримання та взаємодії економічних агентів. Інвестиційні рішення залежать від рівня трансакційних витрат, захисту прав власності, передбачуваності політики та ефективності місцевого самоврядування, що особливо актуально для територіальних громад як суб'єктів регіональної економіки. Виокремлені положення доповнюються концепцією інклюзивних інститутів Д. Аджемоглу та Дж. Робінсона [2], відповідно до

якої саме інституціональне середовище визначає здатність територій трансформувати ресурси та інновації в сталий інвестиційний розвиток.

Для узагальнення ключових положень інституціонального підходу та візуалізації механізмів впливу інституційного середовища на інвестиційний потенціал територіальних громад доцільно представити структурно-логічну модель відповідних чинників (рис. 1). Такий підхід дозволяє систематизувати основні елементи інституціонального впливу та показати їх взаємозв'язок у контексті децентралізації влади та багаторівневого управління розвитком територій.

Рис. 1. Структура інституціональних чинників формування інвестиційного потенціалу територіальних громад
Джерело: узагальнено авторами на основі результатів дослідження

Продемонстрована на рис. 1 структура інституціональних чинників слугує аналітичною основою для подальшої деталізації їх впливу на інвестиційний потенціал територіальних громад. З метою систематизації результатів дослідження та переходу від концептуального узагальнення до прикладного аналізу виокремлюємо ключові інституціональні чинники та розкриваємо механізми їх дії. Зазначасмо, що виокремлені чинники охоплюють як формальні інститути (нормативно-правове забезпечення, бюджетну децентралізацію, інструменти стратегічного планування), так і неформальні складові (довіру, управлінську культуру, локальні мережі взаємодії), що визначають ефективність використання ресурсного та інноваційного потенціалу громад. Систематизація зазначених чинників у табличній формі (табл. 1) дозволяє простежити зв'язок між якістю інституціонального середовища та інвестиційною спроможністю територій у контексті розвитку регіональної економіки та децентралізації економічної влади.

Результати, узагальнені в табл. 1, свідчать, що ефективність формування інвестиційного потенціалу територіальних громад значною мірою залежить від інтегрованої взаємодії інституціональних чинників. Реалії економічного буття свідчать, що, жоден із них не діє ізольовано. Зокрема, розвиток формальних інститутів потребує підтримки неформальних механізмів, таких як довіра, соціальний капітал та управлінська культура, а стратегічне планування та партнерство з бізнесом підсилюють реальний економічний ефект.

Таблиця 1

**Інституціональні чинники та їх вплив на
інвестиційний потенціал територіальних громад**

Інституціональний чинник	Зміст чинника	Вплив на інвестиційний потенціал територіальної громади
Якість місцевого врядування	Професійність управлінських кадрів, стабільність управлінських рішень, спроможність ОМС	Підвищує довіру інвесторів, знижує управлінські ризики, сприяє довгостроковим інвестиціям
Нормативно-правове забезпечення	Чіткість локальних регламентів, прозорість процедур, узгодженість із національним законодавством	Формує передбачуване інституційне середовище, зменшує трансакційні витрати
Фіскальна автономія громади	Структура доходів бюджету, частка власних надходжень, інвестиційні видатки	Розширює можливості спільного фінансування інвестиційних проєктів та розвитку інфраструктури
Стратегічне планування	Наявність стратегії розвитку, інвестиційного паспорта, визначених пріоритетів	Підвищує цілеспрямованість інвестиційної політики та ефективність використання ресурсів
Прозорість і підзвітність	Відкритість бюджетної інформації, комунікація з бізнесом і громадськістю	Зміцнює інституційну довіру, покращує інвестиційний імідж громади
Інститути партнерства	Механізми взаємодії громада–бізнес–держава, державно-приватне партнерство	Активізує мобілізацію приватного капіталу та спільну реалізацію інвестиційних проєктів
Інноваційна спроможність	Використання цифрових сервісів, проєктного менеджменту, грантових інструментів	Підвищує конкурентоспроможність громади та привабливість для інноваційних інвестицій
Неформальні інститути	Рівень довіри, управлінська культура, соціальний капітал	Визначає реальну ефективність формальних інститутів і стійкість інвестиційних процесів

Джерело: узагальнено авторами на основі результатів дослідження

Територіальна громада виступає ключовим елементом регіональної економіки, що інтегрує фінансові, людські та природні ресурси, інфраструктуру й інновації, створюючи умови для місцевого економічного зростання. У багатьох країнах світу рівень розвитку місцевих громад безпосередньо визначає здатність територій конкурувати за інвестиції. Наприклад, у Канаді успішні муніципалітети, такі як Калгарі та Ванкувер, розробляють стратегічні інвестиційні плани, які включають пріоритети інфраструктури та інноваційних кластерів, що сприяє залученню іноземного капіталу [12]. У Німеччині приклад Баварії демонструє, що сильне місцеве самоврядування разом із розвиненою економічною інфраструктурою створює сприятливе середовище для розвитку малого та середнього бізнесу, стартапів, забезпечуючи соціально-економічний розвиток на рівні громад [13].

Якість інституційного середовища на місцевому рівні визначає здатність громади забезпечувати конкурентні переваги, залучати інвестиції та інтегруватися у національні та регіональні економічні процеси. У Швеції, де моделі місцевого самоврядування розвинені, муніципалітети мають широкі повноваження в управлінні освітніми, соціальними та економічними програмами, що сприяє стабільності інвестиційних потоків й адаптивності ринків праці. Аналогічно, у Південній Кореї міські та сільські громади, що активно впроваджують інноваційні парки та програми підтримки технологічних підприємств, демонструють підвищений рівень залучення приватних інвестицій і створення робочих місць на місцевому рівні [14].

Поряд із прикладами активної ролі територіальних громад у стимулюванні інвестиційних процесів у різних країнах, вирішального значення набуває структура

інституціонального середовища на місцевому рівні. Формальні інститути охоплюють законодавчі норми, механізми бюджетної децентралізації та обсяг повноважень органів місцевого самоврядування, тоді як неформальні інститути включають рівень довіри, управлінську культуру та щільність локальних мереж взаємодії. Зокрема, у Данії сформована традиція партнерства між муніципалітетами, бізнесом і громадськими організаціями, що забезпечує високий рівень участі соціального капіталу, який трансформується у стійкі локальні інвестиційні процеси та довгострокову привабливість територій для інвесторів [15]. Подібні ефекти спостерігаються і у Швейцарії, де розвинені мережі міжмуніципальної співпраці сприяють обміну знаннями, узгодженню інвестиційних рішень та координації дій у сферах транспорту й інновацій, що підвищує конкурентоспроможність територіальних громад у боротьбі за інвестиційні ресурси [16]. Водночас інституційна спроможність органів місцевого самоврядування значною мірою посилюється завдяки впровадженню інноваційних і цифрових інструментів управління. Наприклад, в Естонії розвиток цифрового самоврядування (e-Governance) суттєво спростив адміністративні процедури для бізнесу на місцевому рівні та знизив трансакційні витрати [17]. В результаті це позитивно відобразилося на інвестиційній активності, зокрема у малих громадах. Аналогічно у Фінляндії цифрові сервіси муніципалітетів сприяють підвищенню прозорості бюджетного процесу й стратегічного планування [18], посилюючи довіру інвесторів і громадян до місцевої влади та формуючи інституційні передумови для сталого інвестиційного розвитку територій.

Узагальнення зарубіжного досвіду розвитку територіальних громад у контексті децентралізації влади свідчить, що ключовою передумовою активізації інвестиційних процесів на місцевому рівні є не лише обсяг переданих фінансових ресурсів чи формальне розширення повноважень органів місцевого самоврядування, а насамперед якість інституціонального середовища, в межах якого ці повноваження реалізуються. Приклади Естонії, Фінляндії, Швеції, Німеччини та інших країн демонструють, що поєднання фінансової децентралізації з ефективними інститутами місцевого управління, прозорими процедурами, цифровими інструментами та високим рівнем довіри між владою, бізнесом і громадою створюють стійкі передумови для зростання інвестиційної активності на локальному рівні.

Зарубіжна практика переконливо доводить, що інституціональна спроможність територіальних громад формується поступово, через узгоджену взаємодію формальних інститутів (законодавства, бюджетних механізмів, стратегічного планування) та неформальних чинників (управлінської культури, соціального капіталу, партнерських мереж). Саме така взаємодія забезпечує зниження трансакційних витрат, підвищення передбачуваності управлінських рішень і формування довіри інвесторів, що в сукупності трансформується у зростання інвестиційного потенціалу територій. Водночас досвід країн із розвиненими моделями місцевого самоврядування засвідчує, що цифровізація управлінських процесів виступає не самодостатнім інструментом, а каталізатором інституціональних змін, посилюючи прозорість, підзвітність і ефективність місцевої влади.

Процеси децентралізації в Україні, розпочаті до повномасштабного вторгнення росії, формували інституційне середовище, яке мало на меті підвищення спроможності територіальних громад та забезпечення сталого місцевого розвитку [5], [6]. У довоєнний період ключовими чинниками підвищення інвестиційного потенціалу громад були фінансова автономія органів місцевого самоврядування, здатність до стратегічного планування, а також розвиток партнерських відносин із державними структурами та приватним сектором. Досвід зарубіжних країн демонструє, що у цьому контексті важливими є прозорі адміністративні процедури, ефективне управління ресурсами та

інституційна спроможність громад формувати місцеві стратегії розвитку. Підкреслимо, що в Україні ці складові інституційного середовища тільки починали розвиватися, але уже із певними деформаціями.

Під час воєнного стану зазначені інституційні механізми проявили як свою адаптивність, так і обмеження. З одного боку, автономія громад та певний досвід стратегічного планування дозволили частині територій оперативно реагувати на кризові виклики, підтримувати критичну інфраструктуру та залучати міжнародну допомогу. З іншого боку, війна загострила системні проблеми: асиметричність розвитку громад, нерівномірний доступ до фінансових і людських ресурсів, збільшення трансакційних ризиків, а потреба у швидкому прийнятті нестандартних управлінських рішень суттєво обмежували реалізацію інвестиційного потенціалу.

У перспективі повоєнної відбудови інституціональні чинники набувають системоутворюючого значення. Інвестиційна привабливість громад дедалі більше буде залежати не лише від наявних ресурсів, а від якості місцевого самоврядування, прозорості процедур, ефективності стратегічних рішень та здатності до партнерської взаємодії з державою, бізнесом і міжнародними донорами. На основі міжнародного досвіду та теоретико-методологічного аналізу виокремлюємо ключові напрями удосконалення інституціонального середовища місцевого розвитку в Україні. Першочергового значення набуває підвищення управлінської спроможності органів місцевого самоврядування та системна професійна підготовка управлінських кадрів. Важливим напрямом є впровадження прозорих і передбачуваних процедур залучення інвестиційних ресурсів, у тому числі державного та міжнародного фінансування [8]. Посилення інституційних механізмів партнерства територіальних громад із бізнесом і міжнародними організаціями створює додаткові можливості для реалізації інвестиційних проєктів. Необхідною умовою формування інвестиційного потенціалу є забезпечення рівного доступу громад до фінансових, інформаційних і технічних ресурсів. Особливу роль відіграє розробка стратегій розвитку територіальних громад з урахуванням регіональних особливостей, воєнних наслідків та завдань повоєнної відбудови.

Із вище зазначеного слідує, що поєднання децентралізаційних інструментів із цілеспрямованим удосконаленням інституційного середовища створює передумови для стійкого, інклюзивного та інвестиційно привабливого розвитку територіальних громад. Адаптація міжнародних практик до українських умов має враховувати специфіку національної економіки, регіональні асиметрії розвитку та виклики післявоєнної трансформації. В підсумку такий підхід забезпечить ефективну повоєнну відбудову та довгостроковий сталий розвиток місцевих громад.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Формування інвестиційного потенціалу територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні не може бути пояснене виключно через ресурсний або фінансовий підхід. Вирішальну роль у цьому процесі відіграють інституціональні чинники, які визначають здатність громад ефективно мобілізувати, акумулювати та використовувати інвестиційні ресурси в умовах зростаючої міжтериторіальної конкуренції та посилення зовнішніх викликів. Інвестиційний потенціал територіальних громад формується як результат взаємодії ресурсних, системних та інституціональних детермінант, до того ж інституціональна складова зумовлює відмінності в рівні інвестиційної активності за формально подібних умов децентралізації. Якість нормативно-правового регулювання, ефективність місцевого самоврядування, рівень стратегічного планування, прозорість управлінських процедур і розвиток неформальних інститутів безпосередньо визначають інвестиційну привабливість територіальних громад.

Ефективні моделі децентралізації ґрунтуються на поєднанні фінансової автономії громад із високою інституціональною спроможністю, розвиненими цифровими інструментами управління та сталими партнерськими мережами між владою, бізнесом і громадянським суспільством. Цифровізація місцевого самоврядування виступає не самодостатнім чинником, а каталізатором інституціональних змін, сприяючи зниженню трансакційних витрат, підвищенню прозорості та зміцненню довіри інвесторів.

В умовах воєнного стану децентралізація влади в Україні набула додаткового виміру, пов'язаного з підвищенням ролі територіальних громад у забезпеченні економічної стійкості, підтримці критичної інфраструктури та координації відновлювальних процесів. Водночас війна загострила інституціональні диспропорції між громадами, посилила асиметрії у доступі до ресурсів та підвищила рівень інвестиційних ризиків, що обмежує реалізацію наявного потенціалу на значній частині території.

Зазначаємо, що в період повоєнної відбудови інституціональні чинники формування інвестиційного потенціалу територіальних громад набувають визначального значення. Інвестиційна спроможність громад дедалі більше буде залежати від якості місцевого самоврядування, здатності до стратегічного мислення, ефективності інституційної координації та інтеграції у багаторівневу систему відновлення економіки. У цьому контексті децентралізація влади виступає не лише інструментом регіональної політики, а фундаментом формування нової моделі територіального розвитку, орієнтованої на стійкість, інклюзивність і довгострокове інвестиційне зростання.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим аналізом національних інституціональних чинників формування інвестиційного потенціалу територіальних громад, зокрема з урахуванням регіональної диференціації та управлінської спроможності органів місцевого самоврядування. Окрему увагу доцільно приділити дослідженню практичних механізмів інституційної підтримки інвестиційних процесів у громадах у контексті повоєнної відбудови та інтеграції України у європейський економічний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Douglass, C. North. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance* Cambridge. New York : Cambridge University Press.
2. Аджемоглу, Дарон, & Робінсон, Джеймс. (2016). *Чому нації занепадають? Походження влади, багатства і бідності*. К.: Наш Формат.
3. Krugman, Paul. (1991). Increasing Returns and Economic Geography. *Journal of Political Economy*. University of Chicago Press, 99 (3), 483-499. <https://doi.org/10.1086/261763>.
4. Camagni, R., & Capello, R. (2012). Regional competitiveness and territorial capital: a conceptual approach and empirical evidence from the European Union. *Regional Studies*, 47, No. 9, 1383-1402. <https://doi.org/10.1080/00343404.2012.681640>.
5. Кудрик, Р. А., & Побурко, О. Я. (2025). Теоретичні основи формування інвестиційного потенціалу територіальної громади. *Регіональна економіка*, № 1, 82-89. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2025-1-7>.
6. Шеленко, Д. І., Шпикуляк, О. Г., & Бойчук, В. М. (2024). Стратегічні пріоритети управління формуванням інвестиційного потенціалу розвитку територіальних громад на засадах активізації підприємництва. *Економічний простір*, 189, 85-90. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-16>.
7. Прушківська, Е.В., Лазнева, І.О., & Чкан, О.В. (2025). Роль інклюзії соціального бізнесу в забезпеченні стійкого розвитку територіальних громад. *Економічний простір*, 199, 255-261. <https://doi.org/10.30838/EP.199.255-261>.
8. Безпарточний, М., Безпарточна, О., & Ломоносов, Д. (2024). Організаційна та інституційна основи залучення міжнародних інвестицій для розвитку територіальних громад в Україні. *Економіка та суспільство*, (67). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-178>.
9. Новаковська, І., Іщенко, Н., Ковальчук, Є., & Скрипник, Л. (2024). Інвестиційна діяльність територіальних громад в контексті сучасних земельних відносин. *Київський економічний науковий журнал*, (4), 164-170. <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-4-23>.

10. Porter, M. (1995). The Competitive Advantage of the Inner City. *Harvard Business Review*, 73, 55-71. <https://hbr.org/1995/05/the-competitive-advantage-of-the-inner-city>.
11. Capello, R. (2015). *Regional Economics*. 2nd ed. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315720074>.
12. OECD. (2011). Regions and Innovation Policy (OECD Reviews of Regional Innovation). https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2011/05/regions-and-innovation-policy_g1g12821/9789264097803-en.pdf.
13. Rodríguez-Pose, A., & Ezcurra, R. (2010). Does decentralization matter for regional disparities? A cross-country analysis. *Journal of Economic Geography*, 10, No. 5, 619-644. <https://doi.org/10.1093/jeg/lbp049>.
14. OECD. (2001). OECD Territorial Reviews: Korea. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2001/12/oecd-territorial-reviews-korea-2001_g1ghg309/9789264195684-en.pdf.
15. Teles, F. (2015). *Local governance and inter-municipal cooperation*. London : Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137445742>.
16. Ladner, N., & Keuffer, H. (2015). Self-rule Index for Local Authorities European Commission. Brussels, Release 1.0. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/studies/self_rule_index_en.pdf.
17. Була, Р. (2024). Модель цифрового урядування в Естонії. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*, 2(74), 17-23. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2\(74\)-2](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2(74)-2).
18. Sotarauta, M., & Pulkkinen, R. (2011). Institutional entrepreneurship for knowledge regions: in search of a fresh set of questions for regional innovation studies. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 29, No1, 96-112.

Emiliia Prushkivska

Doctor of Economics, Professor

Professor of the Department of Production and Investment Management

The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Kyiv, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-4227-8305

e-mail: em.prushkovskaya@gmail.com**Vita Los**

PhD in Economics, Associate Professor

Associate Professor, Department of International Economics

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Kyiv, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-7932-5232

e-mail: v.los@kubg.edu.ua**INSTITUTIONAL FACTORS IN THE FORMATION OF
THE INVESTMENT POTENTIAL OF TERRITORIAL COMMUNITIES
IN THE CONTEXT OF DECENTRALISATION OF POWER IN UKRAINE**

Abstract. The study is devoted to the theoretical and methodological analysis of institutional factors influencing the formation of investment potential of territorial communities in the context of decentralisation of economic power. It is substantiated that the investment potential of territories is a complex multidimensional category, which is formed under the influence of not only resource and financial determinants, but also the quality of the institutional environment within which the mobilisation and use of investment resources takes place. The role of institutional factors in the formation of the investment potential of territorial communities is clarified, and approaches to its analysis in the context of decentralisation of power are determined, taking into account foreign experience and Ukrainian realities. The methodological basis of the study is an institutional approach combined with resource and systemic approaches, which made it possible to reveal the evolution of scientific ideas about the investment potential of territories and to justify the expediency of moving from a purely resource-based interpretation to an institutional paradigm of analysis. The work uses methods of theoretical generalisation, comparative analysis, structural-logical modelling and analysis of foreign decentralisation practices, which made it possible to systematise the formal and informal institutions that determine the investment capacity of territorial communities. It has been established that the effectiveness of forming the investment potential of communities in countries with developed models of local self-government is ensured by a combination of financial autonomy, strategic planning, institutional coordination of management decisions, and the development of social capital. A summary of the experience of European countries and other states shows that the digitalisation of local self-government, inter-municipal cooperation and partnerships between government, business and civil society are catalysts for institutional change and contribute to reducing transaction costs in investment activities. It has been proven that in Ukraine, the reform of decentralisation of power has created the institutional prerequisites for strengthening the role of territorial communities in shaping investment potential, but the results of its implementation are uneven due to differences in the institutional capacity of communities. Particular attention is paid to the impact of martial law, which has highlighted the importance of institutional stability and adaptability of local self-government. It is concluded that in the context of post-war reconstruction, it is the quality of the institutional environment at the local level that will determine the ability of territorial communities to integrate into national and international investment processes. The results obtained form the theoretical and methodological basis for further research into the institutional mechanisms of territorial community development in Ukraine.

Keywords: decentralisation of economic power; investment potential; innovation; institutional environment; development; regional economy; territorial community; digitalisation.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Douglass, N. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge University Press.
2. Acemoglu, D., & Robinson, J. (2016). *Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty*. Nash Format. [in Ukrainian]
3. Krugman, P. (1991). Increasing returns and economic geography. *Journal of Political Economy*, 99(3), 483–499. <https://doi.org/10.1086/261763>

4. Camagni, R., & Capello, R. (2012). Regional competitiveness and territorial capital: A conceptual approach and empirical evidence from the European Union. *Regional Studies*, 47(9), 1383–1402. <https://doi.org/10.1080/00343404.2012.681640>
5. Kudryk, R. A., & Poburko, O. Ya. (2025). Theoretical foundations of the formation of investment potential of the territorial community. *Regional Economy*, (1), 82–89. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2025-1-7> [in Ukrainian]
6. Shelenko, D. I., Shpykulyak, O. H., & Boichuk, V. M. (2024). Strategic priorities of managing the formation of investment potential for the development of territorial communities based on the activation of entrepreneurship. *Economic Space*, 189, 85–90. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-16> [in Ukrainian]
7. Prushkivska, E. V., Laznieva, I. O., & Chkan, O. V. (2025). The role of social business inclusion in ensuring the sustainable development of territorial communities. *Economic Space*, 199, 255–261. <https://doi.org/10.30857/EP.199.255-261> [in Ukrainian]
8. Bezpartochnyi, M., Bezpartochna, O., & Lomonosov, D. (2024). Organizational and institutional foundations of attracting international investments for the development of territorial communities in Ukraine. *Economy and Society*, (67). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-178> [in Ukrainian]
9. Novakovska, I., Ishchenko, N., Kovalchuk, Ye., & Skrypnyk, L. (2024). Investment activity of territorial communities in the context of modern land relations. *Kyiv Economic Scientific Journal*, (4), 164–170. <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-4-23> [in Ukrainian]
10. Porter, M. (1995). The competitive advantage of the inner city. *Harvard Business Review*, 73, 55–71. Retrieved from <https://hbr.org/1995/05/the-competitive-advantage-of-the-inner-city>
11. Capello, R. (2015). *Regional economics* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315720074>
12. OECD. (2011). *Regions and innovation policy (OECD Reviews of Regional Innovation)*. Retrieved from https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2011/05/regions-and-innovation-policy_g1g12821/9789264097803-en.pdf
13. Rodríguez-Pose, A., & Ezcurra, R. (2010). Does decentralization matter for regional disparities? A cross-country analysis. *Journal of Economic Geography*, 10(5), 619–644. <https://doi.org/10.1093/jeg/lbp049>
14. OECD. (2001). *OECD territorial reviews: Korea*. Retrieved from https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2001/12/oecd-territorial-reviews-korea-2001_g1ghg309/9789264195684-en.pdf
15. Teles, F. (2015). *Local governance and inter-municipal cooperation*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137445742>
16. Ladner, N., & Keuffer, H. (2015). *Self-rule Index for Local Authorities* (Release 1.0). European Commission. Retrieved from https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/studies/self_rule_index_en.pdf
17. Bula, R. (2024). Digital governance model in Estonia. *Scientific Works of the Interregional Academy of Personnel Management. Political Sciences and Public Administration*, 2(74), 17–23. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2\(74\)-2](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2(74)-2) [in Ukrainian]
18. Sotarauta, M., & Pulkkinen, R. (2011). Institutional entrepreneurship for knowledge regions: In search of a fresh set of questions for regional innovation studies. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 29(1), 96–112.

Стаття надійшла до редакції 01.12.25

Рецензовано 15.12.25

Опубліковано 29.12.2025 р.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.